

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОТЕРАПІЇ”
(для спеціалістів)

МАУП

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2009

Підготовлено доцентом кафедри медичної психології та психокорекції
Т. М Вакуліч

Затверджено на засіданні кафедри медичної психології та психокорекції
(протокол № 7 від 01.04.08)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Вакуліч Т. М. Навчальна програма дисципліни “Актуальні проблеми психотерапії” (для спеціалістів). — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2009 — 16 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план дисципліни, зміст дисципліни “Актуальні проблеми психотерапії”, вказівки до виконання контрольних робіт, теми контрольних робіт, питання для самоконтролю, список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2009
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2009

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна “Актуальні проблеми психотерапії” характеризується тісними міждисциплінарними зв’язками із загальною та медичною психологією, психіатрією та багатьма іншими галузями психологічних і медичних знань. Мета дисципліни — ознайомити слухачів із сучасними світовими напрямками психотерапевтичної допомоги, а також сприяти формуванню у них навичок практичної роботи з реальними клієнтами, поглибленому розумінню форм і методів психотерапевтичної допомоги, показань і протипоказань до застосування кожного з них. Сучасна психотерапевтична допомога представлена багатьма напрямками: біхевіоральним, біологічним, когнітивним, психоаналітичним, гуманістичним, соціально-психологічним. Усі вони мають свою теоретико-концептуальну базу, методологічні принципи роботи та показання до застосування. У результаті вивчення курсу студенти повинні

знати:

- класифікацію методів психотерапевтичного впливу;
- показання та протипоказання для кожного з видів психотерапії;
- межі лікувального впливу різних психотерапевтичних методик;

уміти:

- проводити поведінкові тренінги;
- правильно оцінювати проблематику клієнта й визначати рекомендований у конкретному випадку метод терапії;
- застосовувати окремі психотерапевтичні вправи та методики.

Відповідно до прийнятого у МАУП навчального плану, програма курсу “Основи психотерапії” передбачає лекційні, семінарські та практичні форми занять, а також самостійну роботу студентів під керівництвом викладача. Самостійна робота студентів полягає в опануванні теоретичного матеріалу з рекомендованої літератури, аналізі сучасних психотерапевтичних досліджень, поданих у нових публікаціях.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОТЕРАПІЇ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
1	2
1	<p>Змістовий модуль I. Історія формування та класифікація психотерапевтичних методів</p> <p>Історичні аспекти виникнення психотерапії як методу лікування</p> <p>Сутність сучасного розуміння психотерапевтичного впливу</p> <p>Психоаналіз</p> <p>Індивідуальна психотерапія</p> <p>Групова психотерапія</p> <p>Мета психотерапевтичної роботи (кризової, короткофокусної, довготривалої)</p>
7	<p>Змістовий модуль II. Психодинамічний напрямок психотерапії</p> <p>Сучасний психоаналітичний метод</p> <p>Динамічні теорії особистості</p> <p>Рівні функціонування особистості</p> <p>Теорія розвитку самості (селф-психологія, Кохут, С. Менцос)</p> <p>Створення нових шкіл динамічної психотерапії (К. Юнг, А. Адлер, Е. Фромм, К. Хорні, Г. Селліван, Е. Берн)</p>
12	<p>Змістовий модуль III. Гуманістичний напрямок психотерапії</p> <p>Клієнт-центрована терапія К. Роджерса</p> <p>Екзистенційна психотерапія Маслоу. Трансперсональна психотерапія С. Грофа</p> <p>Гештальттерапія. Ф. Перлз</p>

1	2
	Змістовий модуль IV. Поведінковий напрямок та інші види психотерапії
15	Поведінкова та когнітивна психотерапія
16	Кататимно-імажинативна терапія (символ—драма)
17	Сімейна системна психотерапія
18	Сугестивна психотерапія
Разом годин: 54	

ЗМІСТ
дисципліни
“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХОТЕРАПІЇ”

Змістовий модуль I. Історія формування та класифікація психотерапевтичних методів

Тема 1. Історичні аспекти виникнення психотерапії як методу лікування

Теоретичні основи психотерапії. Варіанти класифікації систем, напрямків та методів психотерапії. Ф. Месмер, Шарко. Поняття тваринного магнетизму. Сугестивні техніки терапії. Психіка і соматичні розлади. Психологічні основи фізичних розладів. Спроби “духовного” зцілення людини. Директивні методики. Динамічні напрямки. Вербальні і невербальні методи.

Література [4; 10; 22; 27]

Тема 2. Сутність сучасного розуміння психотерапевтичного впливу

Завдання психотерапевта. Основні вимоги до психотерапевта. Лікувальний безмедикаментозний вплив допомоги. Різномірність втручання. Активна участь клієнта у процесі самоцілення. Емоційна співучасть. Психологічна підтримка. Емпатичність. Конгруентність. Щирість. Довіра. Власний досвід. Кваліфікованість.

Література [1; 2; 4; 11–13; 27]

Тема 3. Психоаналіз

Історія та розвиток. Теорія З. Фройда. Початок розвитку нових психотерапевтичних напрямків. Активна участь клієнта у психотерапевтичному процесі. Метод вільних асоціацій. Метод сенсорної фрустрації. Регресія. Цензура. Безсвідоме, підсвідоме, свідоме. Ід, его, суперего. Взаємодія складових психіки і формування патології. Теорія сексуальності. Фази розвитку дитини. Прояв фазної фіксації в дорослої людини. Розгалуження психоаналітичної науки.

Література [1–3; 5; 7; 21–25]

Тема 4. Індивідуальна психотерапія

Первинне інтерв'ю. Рамкові умови. Мета і завдання індивідуальної психотерапевтичної роботи. Перша бесіда. Техніки ведення першої бесіди з клієнтом. Поняття рамкових умов терапії. Ситуація стабільності, надійності, довіри. Формування терапевтичного робочого альянсу. Методи перевірки конструктивності терапевтичного процесу. Правильне завершення психотерапії. Уникнення залежності клієнта від психотерапії.

Література [3; 5; 8; 9; 13; 17–20]

Тема 5. Групова психотерапія

Види групової роботи. Балінтовські, підтримувальні групи, групи зустрічей, розвивальні, лікувальні, групи особистісного зростання, групова робота у межах різних психотерапевтичних методик. Стаціонарна групова терапія, амбулаторна групова терапія. Тривалість життя групи. Закриті, відкриті, напіввідкриті групи. Групова динаміка. Модель Фукса і Біона. Створення групової робочої матриці, парування, утворення коаліцій. Рівень зрілості групи. Завершення групової психотерапії.

Література [3; 5; 7; 9; 15; 19; 20; 27]

Тема 6. Мета психотерапевтичної роботи (кризової, короткофокусної, довготривалої)

Розвиток психотерапевтичної науки. Різноманітність технік і постановка певної мети психотерапевтичної роботи. Критерії показань і протипоказань, індивідуального підходу та обмежень для проведення різних видів психотерапевтичних втручань. Розкривальні, підтримувальні, заспокійливі техніки роботи. Показники ефективності психо-

терапії. Адекватна діагностика, прогноз та оцінювання спроможності психотерапевтичного впливу.

Література [9–12; 15; 27; 29]

Змістовий модуль II. Психодинамічний напрямок психотерапії

Тема 7. Сучасний психоаналітичний метод

Теорія трібів. Селф-психологія. Теорія об'єктних стосунків. Підгрунтя сучасного психоаналітичного розуміння формування психологічної структури особистості. Розлади особистості та види психологічних захистів. Психоаналіз як метод пізнання. Лікувальний психоаналіз.

Література [1–3; 5; 7; 21–25]

Тема 8. Динамічні теорії особистості

Фази розвитку дитини. Пренатальна, оральна, анальна, фалічна, едипальна, латентна, пубертат. Складнощі у проходженні кожної фази. Точки фіксації. Реактивні утворення. Навчання конструктивним стосункам з об'єктом. Розвиток емоцій. Розвиток особистісного стрижня. Проблематика кожної фази, відображена в дорослій людині.

Література [1–3; 5; 7; 9; 12; 13; 21; 25]

Тема 9. Рівні функціонування особистості

Психотичний рівень. Межовий рівень. Нарцистичний рівень. Невротичний рівень. Особливості функціонування, клінічні прояви та симптоми, скарги клієнта, особливості перенесення та контрперенесення, принципи роботи з представниками кожного з рівнів функціонування.

Література [1; 3; 5; 9; 10; 15; 18]

Тема 10. Теорія розвитку самості (селф-психологія, Кохут, С. Менцос)

Нарцистичний гомеостаз. Нормальний, патологічний, злякисний нарцизм, антисоціальність. Формування особистісних характеристик, базованих на розвитку самооцінки. Прагнення до визнання. Прагнення до влади. Прагнення до любові. Віддзеркалення. Ідентифікація. Альтер-его.

Література [15; 16; 19]

**Тема 11. Створення нових шкіл динамічної психотерапії
(К. Юнг, А. Адлер, Е. Фромм, К. Хорні, Г. Селліван,
Е. Берн)**

Психодинамічна теорія Юнга. Психотерапевтичний процес, структура особистості, періоди життєвого циклу за Юнгом. Основні положення адлеріанського вчення. Особливості психотерапевтичного процесу. Поняття гуманістичного психоаналізу Фрома. Концепція К. Хорні. Мета характерологічного аналізу. Психотерапія міжособистісних стосунків Г. Селлівана. Теорія трансактного аналізу Берна. Значення рольових стосунків. Мета психотерапевтичного процесу.

Література [5; 8; 9; 12; 15; 17; 19; 21; 24; 26–28]

Змістовий модуль III. Гуманістичний напрямок психотерапії

Тема 12. Клієнт-центрована терапія К. Роджерса

Основні теоретичні положення. Прагнення до самоактуалізації людини. Якісті психотерапевта: безумовне прийняття, конгруентність, емпатичність. Підтримуючий характер психотерапії, спрямований на підвищення самооцінки. Техніки роджеріанської терапії.

Література [27; 29]

**Тема 13. Екзистенційна психотерапія Маслоу.
Трансперсональна психотерапія С. Грофа**

Піраміда потреб. Гуманістична орієнтація психотерапії Маслоу. Техніки в екзистенціальній парадигмі. Пренатальні матриці С. Грофа. Домінування матриць як первинної родової травми. Метод холотропного дихання. Значення кваліфікації психотерапевта.

Література [27; 29]

Тема 14. Гештальттерапія. Ф. Перлз

Поняття гештальту. Відкритий і закритий гештальт. Теоретичні основи психотерапії. Основні принципи гештальттерапії. Техніки. Групова робота.

Література [1; 3; 6; 8; 12; 18; 22; 26; 27]

Змістовий модуль IV. Поведінковий напрямок та інші види психотерапії

Тема 15. Поведінкова та когнітивна психотерапія

Загальна характеристика поведінкового напрямку в психотерапії. Основні поняття поведінкової психотерапії. Психотерапевтичний процес у межах теорії поведінки. Група методик, спрямована на знищення деструктивних поведінкових патернів. Програмне навчання. Психотехніки перевірки обґрунтованості автоматичних думок. Основні положення терапії реальністю. Мета. Лікування аддиктивної поведінки.

Література [1; 4; 7; 9; 11; 16; 19; 21; 24; 27]

Тема 16. Кататимно-імажинативна терапія (символ—драма)

Невербальні психотерапевтичні методики: музикотерапія, арт-терапія, танцтерапія, пісочна терапія, тілесно орієнтовані методи). Підготовчі методи. Тренінги для “розігріву”. Техніки, спрямовані на клієнтів, з якими утруднений вербальний контакт. Подолання опору та ригідних стилів психологічних захистів, доступ до непереносних емоцій. Терапії відчаю. Межі ефективності та показання до застосування.

Література [2; 5; 7; 8; 18; 19; 26; 27]

Тема 17. Сімейна системна психотерапія

Асортативність підбору сімейних пар. “Самовідтворення” сімей. “Прийнятні” та “неприйнятні” емоції та поведінкові патерни. Основні типи подружніх стосунків. Сімейний цикл. Кризові періоди в сімейному житті. Дисфункціональні сім’ї. Принципи роботи сімейного психотерапевта. Тривалість терапії. Межі компетентності сімейного психотерапевта. Критерії ефективності терапії. Методики сімейної психотерапії.

Література [9; 13; 14; 27].

Тема 18. Сугестивна психотерапія

Гіпноз. Плацботерапія. Прогресивна м’язева релаксація та аутогенне тренування. Східні методики медитації. Історія розвитку вчен-

ня про гіпноз та навіювання. Природа гіпнозу. Сутність навіювання. Гіпносугестія. Плацеботерапія. Самонавіювання. Сутність стану медитації та трансівих станів. Лікувальний вплив методів навіювання. Обмеження застосування та ефективності методу.

Література [1; 4; 6; 8; 9; 13; 18; 27]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Навчальним планом дисципліни “Актуальні проблеми психотерапії” передбачено контроль засвоєння знань у вигляді виконання контрольної роботи реферативного типу й складання іспиту.

Мета контрольної роботи — виявити рівень засвоєння студентами фундаментальних понять психотерапії, сучасних напрямів, основних технік та методів психотерапії. Тему контрольної роботи з дисципліни “Актуальні проблеми психотерапії” визначає викладач.

ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

1. Лікувальна психотерапія, її мета і завдання.
2. Психоаналіз як герменевтичний метод пізнання. Вплив позасвідомого на життя людей.
3. Мета лікувальної психоаналітичної роботи. Значення проєкції в розпізнаванні невідомого. Типи інтерпретацій.
4. Фази розвитку дитини: оральна, анальна, фалічна, геніальна.
5. Класифікація особистостей за характерними для них способами опанування тривоги.
6. Основні поняття роджерівської психотерапії.
7. Рівні функціонування особистості.
8. Гештальттерапія.
9. Принципи роботи сімейного психотерапевта.
10. Школи сімейної психотерапії.
11. Когнітивно-імажинативна терапія (символ — драма).
12. Психодрама.
13. Музикотерапія. Танцотерапія. Арттерапія. Невербальні психотерапевтичні методики.
14. Тілесні терапевтичні методики.
15. Поведінкова психотерапія.
16. Когнітивна психотерапія.
17. Раціональна психотерапія.
18. Терапія реальністю. Емоційно-стресова методика.

19. Гіпноз. Плацеботерапія.
20. Аутогенне тренування. Прогресивна м'язева релаксація.
21. Східні методики медитації.
22. Первинне інтерв'ю.
23. Рамкові умови.
24. Групова психотерапія. Види групової терапії. Групова матриця. Закриті, відкриті, напіввідкриті групи.
25. Групова динаміка. Модель Фукса. Модель Біона. Завершення групової психотерапії.
26. Мета психотерапевтичної роботи.
27. Кризова, короткофокусна, довготривала психотерапія.
28. Показники ефективності психотерапії.
29. Показання та протипоказання для застосування різних видів психотерапії.
30. Освітні рівні психотерапевтичної кваліфікації.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Мета і завдання психотерапії.
2. Об'єкт і предмет психотерапії.
3. Місце психотерапії в системі психологічних, психіатричних і психотерапевтичних наук.
4. Зв'язок психотерапії з іншими медичними та суспільними науками.
5. Основні функції психотерапії.
6. Психоаналіз як герменевтичний метод пізнання.
7. Лікувальна психотерапія, її мета і завдання.
8. Психоаналітичне мислення як інструмент пізнання соціальної та особистісної внутрішньої реальності.
9. Інстинктивна динамічна природа позасвідомих процесів.
10. Вплив позасвідомого на життя людей.
11. Тестування реальності через усвідомлювання глибинних процесів психіки.
12. Система захистів та симптомів.
13. Вторинна вигода від наявності симптомів. Концепція контейнера та змісту (за Біоном).
14. Мета психоаналітичної роботи.
15. Значення проекції в розпізнаванні невідомого.
16. Роль особистості аналітика в його роботі.

17. Типи інтерпретацій.
18. Основна суть тріб-теорії.
19. Фази розвитку дитини: оральна, анальна, фалічна, геніальна.
20. Поняття базової довіри.
21. Поняття автономності.
22. Поняття ініціативи та вини.
23. Поняття ідентифікації з об'єктом.
24. Его-психологія. Поняття про психічні захисти.
25. Класифікація особистостей за характерними для них способами опанування тривоги.
26. Поділ захистів на примітивні та зрілі.
27. Здатність до самовдосконалення — наявність спостерігаючого “Я”.
28. Поняття “Его-синтонності” та “Его-дистонності”, “сили Его”.
29. Селф-психологія.
30. Теорія нарцисизму (Кохут, Менцос).
31. Основні поняття роджерівської психотерапії.
32. Позитивне і негативне сприйняття власного “Я”.
33. Залежність самоповаги від зовнішніх оцінок.
34. Рамкові умови.
35. Поняття вільних асоціацій.
36. Поняття “вільно плаваючої” уваги.
37. Поняття емпатії.
38. Поняття фрустрації.
39. Показання та протипоказання до психоаналітичного лікування.
40. Рівні та типи організації особистості.
41. Рівні функціонування особистості.
42. Особливості психотичного рівня організації.
43. Особливості субпсихотичного рівня організації.
44. Особливості пограничного рівня організації.
45. Особливості нарцистичного рівня організації.
46. Невротичний (едіпальний) рівень функціонування.
47. Психодинамічна теорія Юнга.
48. Основні положення адлеріанського вчення.
49. Поняття гуманістичного психоаналізу Фрома.
50. Концепція К. Хорні.
51. Психотерапія міжособистісних стосунків Г. Селлівана.
52. Теорія трансактного аналізу Берна.
53. Клієнт-центрована терапія К. Роджерса.

54. Екзистенційна психотерапія Маслоу.
55. Трансперсональна психотерапія С. Грофа.
56. Гештальттерапія.
57. Техніки роботи гештальту.
58. Асортативність підбору сімейних пар.
59. Сімейний цикл.
60. Основні типи подружніх пар.
61. Сімейний “цап відбувайло”.
62. Принципи роботи сімейного психотерапевта.
63. Когнітивно-імажинативна терапія (символ — драма).
64. Психодрама.
65. Музикотерапія.
66. Танцотерапія.
67. Арттерапія.
68. Тілесні терапевтичні методики.
69. Невербальні психотерапевтичні методики.
70. Поведінкова та когнітивна психотерапія.
71. Терапія реальністю.
72. Емоційно-стресова методика.
73. Гіпноз.
74. Плацеботерапія.
75. Аутогенне тренування.
76. Прогресивна м’язева релаксація.
77. Східні методики медитації.
78. Первинне інтерв’ю.
79. Рамкові умови.
80. Групова психотерапія.
81. Види групової терапії.
82. Групова матриця.
83. Закриті, відкриті, напіввідкриті групи.
84. Групова динаміка.
85. Модель Фукса.
86. Модель Біона.
87. Завершення групової психотерапії.
88. Мета психотерапевтичної роботи.
89. Кризова, короткофокусна, довготривала психотерапія.
90. Показники ефективності психотерапії.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРИ

Основна

1. *Антология* современного психоанализа. — М.: Ин. Пс. РАН, 2000.
2. *Бланк* и *Бланк*. Эго-психология: теория и практика. — М.: MGM-Interna, 1998.
3. *Блум Геральд*. Психоаналитические теории личности. — М.: КСП, 1996.
4. *Браун Дэниел, Джонатан Педдер*. Введение в психотерапию. Принципы и практика психодинамики. — М.: Класс, 1998.
5. *Бреннер*. Элементарный учебник психоанализа. — СПб.: Наука, 1999.
6. *Винникотт Дональд Вудс*. Маленькие дети и их матери. — М.: Класс, 1998.
7. *Гринсон*. Техника и практика психоанализа. — М.: Класс, 1998.
8. *Дэвид Шапиро*. Невротические стили. — М.: Ин-т общ. гум. иссл., 1998.
9. *Каплан Г. И., Сэдок Б. Дж.* Клиническая психиатрия. — М.: Медицина, 1994.
10. *Кейсмент*. Обучаясь у пациента — Воронеж: НПО «МОДЭК», 1995.
11. *Кернберг О. Ф.* Тяжелые личностные расстройства: Стратегии психотерапии. — М.: Класс, 2000.
12. *Кернберг*. Тяжёлые расстройства личности. — М.: Класс, 1999.
13. *Кляйн Мелани*. Зависть и благодарность. — М.: Ренессанс, 1999.
14. *Кохут*. Анализ собственного «Я». — М.: Наука, 2000.
15. *Мак-Вильямс*. Психоаналитическая диагностика. — М.: Класс, 1998.
16. *Менцос*. Психодинамические модели в психиатрии. — М.: АЛЕТЕЙА, 2000.

Додаткова

17. *Салливан*. Психиатрическое интервью. — М.: Просвещение, 1994.
18. *Столорю Роберт Бернард Брандшафт, Джордж Атвуд*. Клинический психоанализ. Интeрcубъeктивный подход. — М.: Когито-Центр, 1999.
19. *Тайсон Филлис, Роберт Тайсон*. Психоаналитические теории развития. — Екатеринбург: Деловая книга, 1998.
20. *Томэ, Кехеле*. Современный психоанализ. — М.: Класс, 1999.

21. *Фройд З.* По ту сторону принципа удовольствия. Психология бессознательного — М.: Просвещение, 1989.
22. *Фройд З.* Введение в психоанализ: Лекции. — М.: Наука, 1990.
23. *Фройд З.* О клиническом психоанализе: Избр. соч. — М.: Медицина, 1991.
24. *Фройд З.* Психология бессознательного: Сб. соч.: Пер. с нем. — М.: Просвещение, 1990.
25. *Фройд З.* Толкование сновидений: Пер. с нем. — К.: Здоров'я, 1991.
26. *Шарп Дарэл.* Психологические типы. Юнговская типологическая модель. — СПб: БСК, 1996.
27. *Энциклопедия* глубинной психологии. — М.: MGM-Interna, 1998. — Т. 1.
28. *Юнг и др.* Человек и его символы. — СПб.: Гравис, 1996.
29. *Ялом Ирвин Д.* Экзистенциальная психотерапия. — М.: Класс, 1999.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни	
“Актуальні проблеми психотерапії”	4
Зміст дисципліни “Актуальні проблеми психотерапії”	5
Вказівки до виконання контрольної роботи	10
Теми контрольних робіт	10
Питання для самоконтролю	11
Список літератури	14

Відповідальний за випуск *А. Д. Вегеренко*
Редактор *С. Г. Рогузько*
Комп’ютерне верстання *А. М. Голянда*

Зам. № ВКЦ-4026

Підп. до друку 20.03.09. Формат 60x84/₁₆. Папір офсетний.
Друк ротатійний трафаретний.

Ум. друк. арк 0,93. Обл.-вид. арк. 0,7. Наклад 50 пр.

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП

ДП «Видавничий дім «Персонал»
03039 Київ-39, пр. Червонозоряний, 119, літ. XX

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб’єктів видавничої справи ДК № 3262 від 26.08.2008*